

TÜRK KADINININ GEÇİRDİĞİ EVRİMİN TARİHÇESİ VE BUGÜNKÜ DURUMU

Dr. HÜNER TUNCER

Bir ulusun uygarlığının, bir toplumda kadının yerine verilen önemle ölçülebileceği tartışılmayacak bir gerçektir. Kadının sosyal değerinin yeterince anlaşılmadığı ya da değerlendirilmediği dönemlerde, toplumlar gelişmemişler ve ilerleyememişlerdir.

Kadın nüfusunun dünya nüfusunun aşağı yukarı yarısını oluşturmalarına karşın, kadınlar, erkeklere kıyasla sosyal haklar açısından daima geride kalmışlardır, çünkü genellikle köle ya da erkeğin malı olarak addedilmişlerdir.

Genel olarak kadın, gerçek kişiliğini sosyal yapının değişmesiyle bulmuştur. Başka bir deyişle, kadın feodal toplumdan endüstriyel topluma geçişten sonra, toplumda daha çok önem kazanmaya başlamıştır. 18. yüzyılın sonlarında gerçekleşen endüstriyel devrim ve bilimsel ve teknik alanlardaki yeni keşifler, toplumda kadının yerini radikal bir biçimde değiştirmiş ve kadınları, evlerin dışında yeni görevler ve sorumluluklar üstlenmeye zorlamıştır. Aile içindeki geleneksel görevleri dışında, ülkelerinin üretimine doğrudan katılma ve iş hayatında yeni sorumluluklar üstlenme zorunda kalmışlardır; işte bu durum, kadınların yeni sosyal haklar talep etmelerinin arkasında yatan başlıca nedenlerden birini oluşturmuştur. Ancak, kadının özgürleşme mücadelesinin ilk somut sonuçlarının, İkinci Dünya Savaşı ertesinde elde edilebildiği söylenebilir.

Kadın hakları alanında 18. yüzyılın sonlarında başlayan ve 20. yüzyılda yoğunlaşan mücadeleye karşın, kadınların aile ve toplum içindeki rolü, genellikle çocuk doğurma ve çocuklara bakma faktörlerine dayandırılmakta ve bu nedenle de, kadınlar daima hor görülmekteydi. Türk kadınları da, bu genel bakış açısından olumsuz bir biçimde etkilenmişlerdi.

Türkiye’de bugün kadınlar, dünyanın en gelişmiş ülkelerindeki kadınlarla aynı haklara sahiptir. Ancak, bugünkü duruma ulaşılmadan önce, kadın hakları alanında asırlar boyunca çeşitli aşamalardan geçirilmiştir. Bu aşamaları beşe ayırabiliriz: İslâmiyet-öncesi dönem; İslâmiyet’in etkisi

altındaki dönem; Tanzimat dönemi (Osmanlı İmparatorluğu'nun ilk batılılaşma dönemi); Meşrutiyet dönemi ve nihayet Cumhuriyet dönemi.

İslâmiyet-öncesi dönemde, Türk kadınları, bundan sonraki dönemde yani Türkiye'nin İslâm dinini kabulünden sonra, kendilerinden geri alan birçok hakka sahipti. İslâmiyet'in kabulünden önce poligami yoktu ve kadınlar, miras ve mülkiyet alanlarında erkeklerle aynı haklara sahipti. Ticaret ve tarımla aktif olarak uğraşmakta ve siyasal, ekonomik ve sosyal alanlarda erkeklerle aynı sorumlulukları paylaşmaktaydı. Kral ve Kraliçe birlikte ülkeyi yönetmekte ve birlikte savaşmaktaydı. Kral ve Kraliçe Savaş Konseyi'nin ortak başkanıydı. Kadın ve erkek arasındaki eşitlik temel bir kuraldı. Kadın güçlü ve etkiliydi. Yeri kocasının yanındaydı.

Türk halkı tarafından İslâm dininin kabulüyle, Arap ve Fars gelenekleri Türk toplumuna girmeye başlamıştı. Bunlardan biri de, kadınların erkeklerle eşit yaratılmadığı ve yalnızca kadın olmaları nedeniyle, zekâdan yoksun oldukları inancıydı. İşte bu inanış, Türk kadınlarının daha önce sahip oldukları hakların tümünü yitirmelerine neden olmuştu. Kız çocukları gerçek çocuk olarak sayılmazdı ve bir babaya çocuklarının sayısı sorulduğunda, sadece erkek çocuklarının sayısını söylerdi.

Yanlış anlamalara neden olmaması için, dikkatinizi şu hususa çekmek isterim ki, bu tür davranışların altında yatan neden İslâm dini değil, İslâmiyet'in yanlış bir biçimde yorumlanmasıydı.

Gerçekte, Arap toplumunda hemen hemen bir eşya değerinde sayılan kadına, ilk insan haklarını tanıyan bizzat İslâm dini olmuştu. İslâmiyet'ten önce Arap toplumunda, kadın ailesi tarafından satılan bir eşya ve evlilikten sonra da kocanın malı sayılırdı. Kocanın ölümünde karıları mirasçılar arasında paylaştırılır ve oğulları üvey anneleri ile evlenebilirlerdi. Ayrıca, kocalar, kayıtsız şartsız tek taraflı olarak karılarından boşanabilirlerdi.

İslâm dininin kabulüyle, yeni doğan ve istenmeyen kız çocuklarının öldürülmesi ve kocanın ölümünden sonra oğullarının üvey anneleriyle evlenmeleri yasaklandı. Kadın kocasına itaat etmek zorundaydı; ancak, koca da karısına saygı gösterecekti. Erkek artık istediği sayıda kadınla evlenebilecek ve en fazla dört kadınla evlenebilecekti. İlk defa olarak kadına, erkeklerle eşit ölçüde olmasa bile, miras ve mülk edinme hakkı tanındı. İslâmiyet'te, kadının aktif olarak ekonomi ve ticaret hayatına katılmasını önleyecek hiçbir kural bulunmamaktaydı.

Ancak, dinî kurallar doğru bir biçimde yorumlanmamış ve bu yorumlar, İslâmiyet'in ruhuna ve amacına uygun bir şekilde yapılmamıştı. Bu nedenle de, kadın ikinci sınıf insan olarak addedilmişti.

İslâmiyet dönemi, Türk kadını açısından kritik bir zaman dilimidir; zira bu dönemde, kadının toplumdaki statüsünün gerilediği ve rolünün, yalnızca aile çerçevesi içinde sınırlandırıldığı görülür. Kadın, Ortaçağ Hıristiyan âleminde olduğu gibi, sadece anne olarak sayılacak ve saygı görecektir.

Köydeki kadının durumu biraz daha değişiktir; kadın burada erkek gibi tarlada çalışmak ve ayrıca, evi yönetmek, çocuklara bakmak ve halı ve kumaş dokumak zorundadır. Tüm bu görevlerine karşın, erkekle eşit haklara sahip değildir. Örneğin, mirasta erkeğe kıyasla payı daha azdır ve boşanma hakkı yalnızca erkeğe tanınmıştır.

Kentte ve köyde kadın yavaş yavaş istediği kocayı seçme hakkını yitirir. Mahkemede kadının tanıklığı, erkeğin tanıklığıyla aynı değere sahip değildir. Halk arasında kadın, "saçı uzun, aklı kısa" olarak tanımlanmaktadır.

Osmanlı İmparatorluğu'nun gerilemiş döneminde, kadının toplumdaki statüsü tamamıyla değişmiştir; evlilik ve boşanma konularındaki dinî kurallar kadının aleyhine dönüşmüş ve miras ve mahkemede tanıklık alanlarındaki geleneksel hakları ise hemen hemen ortadan kaldırılmıştır.

Kadınların refakatsiz olarak sokağa çıkmaları yasaklanmış; vücutlarını tamamıyla örten ve "çarşaf" denilen bir manto giymek ve yüzlerini örten "peçe" takmak zorunda bırakılmışlardı. Kadınlar nüfus sayımlarına da dahil edilmemekteydi ve erkeklerle birlikte sosyal hayata katılamazlardı. Tiyatro-larda ve toplu taşıma araçlarında kadınlar için ayrı yerler ayrılmıştı.

Genellikle kadınlar, sadece dua öğrenmek için yedi-sekiz yaşlarına kadar okula gidebilmekteydi; ondan sonra herhangi bir eğitime hakları olmadığı için, hemen hemen tüm meslekler onlara kapalıydı.

Bazı yazar ve düşünürler, Osmanlı İmparatorluğu'nun sosyal yapısının gerileme nedenlerinin başında, kadının toplumdan dışlanmasını saymaktadır.

18. yüzyılın sonlarında, Osmanlı İmparatorluğu devlet adamları, sosyal, ekonomik ve kültürel sistemi değiştirmek zorunluluğunu duymuşlar ve böylelikle "Batılılaşma" hareketini başlatmışlardı. Bu yenileşme dönemine "Tanzimat" adı verilmişti.

Kadın haklarını savunan ilk reformcular “Genç Türkler” olmuştu ve bunlar, kadınların eğitimini engellemiş olan Osmanlı geleneklerini suçlayarak, bu hususun önemini vurgulamışlardı.

Bu hareketin en olumlu sonuçlarından biri de, Türk kadınlarının toplumdaki yerlerinin geliştirilmesi olmuştur. Kadınların eğitimi giderek artan bir önem kazanmış ve sağlıklı bir gençliğin ve ulusun, sadece iyi eğitilmiş annelerin yardımı ve rehberliğiyle yetiştirilebileceği hususunun bilincine varılmıştı. Böylece, kadınların eğitilmesine başlanılmış oldu; ancak, bu bazı büyük kentlerle sınırlıydı.

19. yüzyılın ikinci yarısında kızlar için ilkokullar ve ortaokullar açıldı; bunları kız sanat ve öğretmen okulları izledi. 19. yüzyılın sonlarında dokuz kız ilkokulu ve dokuz kız öğretmen okulu bulunmaktaydı.

Meşrutiyet döneminde, yani 19. yüzyılın sonlarında, bazı kadınlar üniversiteye kayıt olmaya ve haklarını savunmaya başlamıştı. Bunu yürüyüşler yaparak ya da gösteriler düzenleyerek değil, sorunlarını dile getiren makaleleri gazetelerde ve dergilerde yayınlamaya başlamışlardı. 1895 yılında “Kadınlar İçin Gazete”, tamamıyla kadınlardan oluşan bir kadro tarafından yayınlanmıştı. İlk kadın yazarımız Fatma Aliye idi.

Bazı Türk yazar ve düşünürleri, kadının aile içindeki görevleri dışında, sosyal yaşamdaki hakkı olan yerini alması gerektiği görüşünü savunmaktaydı. Bu yazarlardan biri de ünlü Türk düşünürü Ziya Gökalp’ti. Gökalp, kadının eğitimini savunmakta ve kadının özgürlüğü gerçekleşmeden, bir ulusun kalkınmasının mümkün olamayacağını ileri sürmekteydi. Başka bir deyişle, ulusal toplumun temelini aile oluşturmakta ve kadın da aileyi ve ulusu oluşturmaktaydı.

Şinasi, Namık Kemal, Tevfik Fikret ve Hüseyin Rahmi gibi diğer bazı yazar ve ozanlar da, kadın ve erkek arasında eşitliği savunmakta ve poligamiye karşı gelmekteydi.

Ünlü bir kadın yazar olan Halide Edip, aynı zamanda siyasal bir liderdi ve Türk Bağımsızlık Savaşı’na aktif olarak katılan “İlk Kadın Onbaşı” lakabını almıştı.

Birinci Dünya Savaşı sonunda Osmanlı İmparatorluğu’nun uğradığı yenilgi ve bunu izleyen büyük siyasal bunalımın sonucunda, Türk kadınları da ülkesinin siyasal yaşamına ve kamu sorunlarına ilgi duymaya

başlamışlardı. Ülkenin içinde bulunduğu siyasal bunalım, Türk kadınlarında yeni bir "bilinç" in doğmasına neden olmuştu. Birinci Dünya Savaşı sırasında ve hemen ertesinde ortaya çıkan bu dramatik durum nedeniyle, kadınları evlerine bağlayan eski gelenek ve görenekler değerlerini ve geçerliliklerini yitirmeye başlamıştı. Artık kadınlar da, erkeklerin yanbaşıında, dünya kamuoyunun karşısında Türkiye'nin bağımsızlığını savunmaktaydı.

Bu dönemde Türk kadınları, erkeklerle mutlak bir dayanışma içerisinde siyasal gösterilere katılmakta ve kalabalık halk toplulukları karşısında ülkelerinin geleceğine ilişkin etkili konuşmalar yapmaktaydı. Böyle bir şeyin gerçekleşmesi daha önceki dönemlerde düşünülemezdi bile.

Bağımsızlık Savaşı sırasında Anadolu'nun çeşitli yörelerinde kadınlar gönüllü olarak savaşmaktaydı. Yine bu dönemde, Anadolu'da sadece kadınlardan oluşan ve amacı bağımsız bir Türkiye yaratmak ve bu devleti diğer Avrupa ülkelerine tanıtmak olan ilk cemiyetler de kurulmuştu.

Mustafa Kemal Atatürk, Bağımsızlık Savaşı sırasında kadınlarla işbirliğinde bulunmasının ve toplam nüfusun yarısını oluşturan kadınların da savaşa katılmasının gereğine inanmaktaydı.

Bağımsızlık Savaşı'ndan sonra geleneksel değerler yeniden ortaya çıkmaya başlamıştı, zira kadınların sosyal statüsünü değiştirecek ne ideolojiler ne de örgütler vardı. Ortada sadece bu sosyal gerçeği yıkabilecek olan Atatürk'ün karizmatik "liderliği" mevcuttu.

1923 yılında Cumhuriyet'in ilânından sonra, Atatürk, Türkiye'yi modernleştirmek ve çağdaş uygarlık düzeyine ulaştırmak amacıyla bir dizi reform hareketine girişmişti. Türk Devrimi, ulusal, modern ve Batılı bir ulus yaratmaya çabalarken, karşısında teokratik ve ortaçağ zihniyetindeki bir imparatorluğun kültürünü bulmuş ve bununla çatışmak zorunda kalmıştı.

Kadın haklarının tanınması, Atatürk tarafından gerçekleştirilen en önemli inkılâplardan biriydi. Diğer tüm inkılâpların başarısı, büyük ölçüde bunun başarısına bağlıydı. Böylece bu inkılâpla, Türk kadınlarının toplumdaki yeri tümenden ve kökten bir değişikliğe uğramış oldu.

Atatürk büyük bir komutan ve yetkin bir siyasal lider olmasının yanı sıra, aynı zamanda, kadın hakları alanında da bir inkılâpçı ve ilerici olarak tanınır. Şunu kabul etmek gerekir ki, başka hiçbir ülkede hiçbir siyasal lider, kadınlara erkeklerle eşit ekonomik, sosyal ve siyasal haklar sağlamak için bu denli bir uğraş vermemiştir.

Atatürk tüm devrimlerini devletin lâikliği ilkesine dayandırmıştı, çünkü aksi takdirde, devletin koruyuculuğu altında din, toplumun modernleştirilmesini önleyici büyük bir etken olabilirdi. Atatürk, Türklerin, kadın ve erkekleri yaşamda aynı hak ve sorumluluklara sahip iki cins olarak kabul etmelerini istemekteydi.

Kadın ve erkek arasındaki eşitlik konusunda şöyle düşünmekteydi: "Eğer bir ulus bir amaca doğru tüm erkek ve kadınlarıyla birlikte yürümezse, o zaman uygarlık yolunda herhangi bir ilerlemeyi beklemek gereksiz olur. Eğer bir sosyal yapının bir üyesi pasif iken yalnızca diğer üyesi faaliyette bulunursa, bu sosyal yapının felçli olması anlamına gelir. Eğer bizim sosyal yapımızı yeterince başarıya ulaşılamamışsa, bunun nedeni şimdiye değin kadınlarımızı ihmal etmiş olmamız ve onları toplum dışında bırakmış olmamızdır. İçinde yaşadığımız çağda kadın her alanda daha yüksek düzeylere çıkartılmalıdır ve bu nedenle de, kadınlarımız erkekler gibi her türlü öğrenim ve eğitim olanaklarından yararlanacak ve her türlü mesleği yapabilecektir. Sosyal yaşamda erkek ve kadın, karşılıklı olarak birbirlerine yardım ederek ve birbirlerini destekleyerek, birlikte ilerleyecektir. Dünyada var olan her şeyin kadının eseri olduğu gerçeğini kabul etmeliyiz."

Atatürk, Bağımsızlık Savaşı sırasında, kadınlara erkeklerin yanı başında savaşma olanağını tanıyan dünyadaki ilk general olmuştur. Kadınların bu savaşta oynadığı rolü hiçbir zaman unutmamış ve onlara daima minnettarlığını ifade etmiştir. Belki de bu nedenledir ki, inkılâpları arasında kadın haklarına öncelik tanımıştır.

O zamana kadar kendilerini kapalı pencereler arkasına saklayan ve yüzlerini peçe ile örten Türk kadınlarına ilk kez yasal, ekonomik ve sosyal haklar tanınmaktaydı. Böylece, kadınlar, herhangi bir işe girme olanağını ve seçme ve seçilme haklarını elde etmiş oldular.

Türkiye'de kadınların özgürleşmesi ile ilgili olarak, 1924 yılında, her iki cinsin eğitim olanaklarından eşit bir biçimde yararlanmasını sağlayacak bir Eğitim Yasası kabul edilmişti.

Atılan en güç ve cesurâne adım, kadınlara siyasal hakların tanınması değil, fakat yeni Medenî Kanun'un kabulü olmuştur. Medenî Kanun'da kadının statüsünü yeniden düzenlemek ve evlilik, boşanma ve miras yasalarını değiştirmek; ancak yasayı dinsel yerine, lâik bir temele oturtmakla mümkün olabilecekti.

1926'da yeni Medenî Kanun'un kabul edilmesiyle, Türk kadınları, erkeklerle eşit miras hakkını, boşanma ve kocanın izni olmaksızın mal sahibi olma haklarını elde etmiş oldular. Ayrıca, tanıklık konusunda da kadın erkekle aynı hakka sahip kılındı.

Dinî evlilik yerini resmî evliliğe bıraktı. Başka bir deyişle, evlilik, reşit iki tanığın ve kamu görevlisinin huzurunda yapılacaktı. Resmî olmayan evliliğin hiçbir yasal geçerliliği yoktu.

Küçük yaşlarda evlilikleri önlemek için, evlilikte kadın ve erkeğe yaş sınırlaması getirildi.

Temsilci yoluyla evlenme yasaklandı.

Boşanmada kadının ve çocuğunun haklarını daha iyi koruyucu hükümler kabul edildi.

Medenî Kanun, cinsler arasında hiçbir ayırım gözetmemekteydi; erkek ve kadın yasa önünde eşit sayılmaktaydı. Medenî Kanun'un en önemli hükmü, erkeğe tek bir kadınla evlenme hakkını tanıyan hükmü olmuştur. Cumhuriyet'in ilânından önce yürürlükte olan şer'î hukuka göre, erkek dört kadınla evlenebilmekteydi.

Siyasal haklara gelince, Cumhuriyet'in ilânından önce, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde kadınların da ulusal nüfus sayımına dahil edilmesi önerisi ileri sürüldüğü zaman, bu öneri tüm milletvekillerince reddedilmişti. İşte bu tutucu ve fanatik ortam içinde Atatürk, Türk kadınlarına siyasal haklarını sağlayabilmek için, hiç ürkmeden ve duraksamadan mücadelesini yürüttü.

5 Aralık 1934 tarihinde Parlâmento'da kabul edilen bir yasayla, Türk kadınları seçme ve seçilme hakkını elde ettiler; böylelikle, bu hakkı diğer birçok ülke kadınlarından çok daha önce elde etmiş oldular.

Atatürk Türk kadınlarına siyasal hakları tanımakla ve Türk Parlâmentosuna 15 kadın milletvekilinin seçimini sağlamakla, gerçek bir demokratik sisteme bağlılığını göstermek istiyordu. Böylelikle, Atatürk, Batı'ya ülkesinin çağdaş uygarlık düzeyine ulaştığını ve hatta bazı Batılı ülkeleri geçtiğini kanıtlamak istiyordu.

Almanya kadın hakları alanındaki savaşımını 1848'de başlatmış ve ancak 1918'de kadınlara seçim hakkını sağlamıştı. Fransa'da ilk kadın bakan 1936'da atanmıştı. İtalya'da Parlâmento'da kadınlar ilk kez 1948 yılında temsil edilmişti. Japonya'da kadınlar bu hakkı 1950'de, İsviçre'de ise ancak 1971'de elde ettiler.

1937'de Türkiye'de Parlâmento'da 18 kadın milletvekili bulunmaktaydı. Bu rakam o zamanki tüm milletvekillerinin % 4.5'ünü oluşturmaktaydı. İngiltere Parlâmentosu'nda 1918-1938 yılları arasında kadınlar, tüm milletvekillerinin % 0.1'i ile % 2.4'ünü temsil etmekteydi.

1935-1977 yılları arasında Türkiye Parlâmentosu'na 69 kadın milletvekili seçilmiş ve Hükûmet'e 1 kadın bakan atanmıştı. Amerika Birleşik Devletleri'nde 1917-1964 yılları arasında ise, sadece 75 kadın milletvekili Kongre'de ve iki kadın bakan da Hükûmet'te bulunmaktaydı. Avusturya'da kadınlar seçim hakkını 1918'de elde etmişlerdi ve 1953'de 398 milletvekilinden sadece 23'ü kadındı.

Atatürk tarafından gerçekleştirilen bir diğer önemli devrim de giyim konusundaydı. Erkeklerle ve kadınlara daha modern bir dış görünüş sağlayabilmek amacıyla gerçekleştirilen bu devrimle, Batılı giyim tarzı benimsendi. Böylece fes, kalpak ve benzeri başlıklar yerini şapkaya bıraktı.

Atatürk 1925'de kadınların kıyafetleri konusunda şöyle demektedir: "Kadınlarımızın yüzlerini dünyaya göstermelerine izin verelim ve dünyayı daha yakından görüp tanıyabilmeleri için, gözlerini açmalarını sağlayalım! Bunda korkulacak hiçbir şey yoktur. Bu önüne geçilemeyecek bir gelişmedir. Bu yolda atılacak olumlu adımlar, ulusumuz için daha tatmin edici ve başarılı sonuçlar almamızı sağlayacaktır."

Daha önceleri yalnızca Müslüman olmayan kadınlar sahneye çıkabilirken, ilk kez Müslüman kadınlar tiyatro sahnelerinde gözükmeye başladı. Atatürk'ün desteğiyle manevî kızlarından biri, Türkiye'nin ilk kadın pilotu oldu.

1932'de Türkiye'de ilk güzellik yarışması yapıldı ve Türkiye Güzeli 1933 yılında Dünya Güzeli seçildi.

Atatürk kadın haklarını yalnızca ulusal bir sorun olarak görmemekteydi; nitekim, Cumhuriyet'in ilânından sonra, Atatürk'ün girişimiyle 1935 yılında İstanbul'da kadın hakları konusunda ilk Uluslararası Kongre toplandı. Atatürk kongreye gönderdiği telgrafında şöyle demektedir: "Kadına siyasal ve sosyal hakların tanınmasının, insanlığın itibarı ve mutluluğu için son derece gerekli olduğu görüşündeyim."

Tuhaftır ki, kadın hakları devrimine muhalefet çok fazla olmamıştı; çünkü kadınların değişik siyasal ve ekonomik alanlara profesyonel olarak

katılmaları, erkekler tarafından bir rekabet unsuru olarak görülmemiştir zira daha önceleri, bu alanlar genellikle azınlıkların uğraşı alanlarını oluşturmaktaydı. Kadın hakları hareketi, köylerde olumsuz bir tepkinin doğmasına yol açmamıştı.

Batı'da kadın haklarını elde edebilmek için uzun süreler savaşım verilmişken; Türkiye'de bu alanda zaten gecikilmiş olmanın bilinciyle, kadınların bu uğurda herhangi bir savaşımında bulunmasına gerek olmaksızın, Atatürk bizzat gerçekleştirdiği devrimlerle, bu hakları doğrudan kadınlara tanımıştı.

Günümüzde kentlerdeki Türk kadınlarının büyük çoğunluğu çalışmakta, erkeklerle eşit ücretler almakta ve ailelerinin gelirene ve refahına katkıda bulunmaktadır. Türk Anayasası, kadın ve erkek arasında hiçbir ayırım yapmamaktadır. Erkekler ve kadınlar aynı haklara ve aynı sorumluluklara sahiptir.

Bugünkü Türkiye'de kadının durumu, toplum içindeki rolü ve dış görünüşü, Batılı toplumlardaki kadınlardan farklı değildir. Günümüz Türkiye'sinde hemen hemen her meslek kadına açıktır. Kadın parlâmenterlerin, diplomatların, yargıçların, doktorların, öğretmenlerin, mühendislerin, mimarların ve üst düzey yöneticilerin sayısı oldukça yüksektir.

Kadınların opera, bale, tiyatro, edebiyat, resim ve heykeltıraşlık gibi güzel sanatların değişik alanlarındaki olumlu katkısı gün geçtikçe artmaktadır.

Türk kadınlarının el sanatları, tamirat ve üretim sektörlerindeki sayısı oldukça kabarıktır; bu grubu oluşturanların yarısı tekstil üretiminde, % 30'u terzilik ve dericilik alanlarında, % 15'i de tütünün işlenmesinde çalışmaktadır. Ayrıca, halıların ve kumaşların dokunması, Türkiye'de hemen hemen tamamıyla kadınların elindedir.

Tarımın bazı alanlarında çalışanların % 80'i kadınlardır. Türkiye'de çalışan erkekler toplam nüfusun % 55'i oluştururken, bu oran kadınlar için % 30'dur. Tarım sektöründe çalışan kadın nüfus % 52 iken, bu oran erkekler için % 48'dir. Bu durumda, tarım sektöründe, üretimde bulunarak ülkenin ekonomisine daha ziyade katkıda bulunanların kadınlar olduğu söylenebilir.

Eğitim sorunu tamamıyla çözüldükten sonra, Türk kadınları Atatürk'ün çizmiş olduğu yoldan gitmek suretiyle, kendilerine tanınmış

olan hakların değerlerini daha iyi kavrayacaklar ve bu haklarını ellerinden almaya kalkışacak olan hiçbir gücün müdahalesine izin vermeyeceklerdir. Artık hakların ve sorumluluklarının tam bilincine varmak ve bunları, henüz geleneksel değerlerle yaşayan ve yeterli bir eğitime sahip olmayan köylü kadınlara yaymaya çalışmak, kentlerdeki kültürlü kadınlara düşen bir görev olmaktadır.